

Oddelek za pedagogiko in andragogiko

Kakovost v vzgoji in izobraževanju za prihodnost vseh generacij

Pedagoško-andragoški dnevi 2026

Urednica: Vesna Podgornik

UNIVERZA
V LJUBLJANI

FF

Filozofska
fakulteta

Kakovost v vzgoji in izobraževanju za prihodnost vseh generacij

Pedagoško-andragoški dnevi 2026

Ljubljana, 22. januar 2026

Urednica: Vesna Podgornik

Oblikovanje in prelom: Jure Preglau

Naslovnica: UI

Vodja programskega odbora: Vesna Podgornik

Vodja organizacijskega odbora: Vesna Podgornik

Založila: Založba Univerze v Ljubljani

Za založbo: Gregor Majdič, rektor Univerze v Ljubljani

Izdala: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Oddelek za pedagogiko in andragogiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani

Za izdajatelja: Mojca Schlamberger Brezar, dekanja Filozofske fakultete

Ljubljana, 2026

Publikacija je breplačna.

Prva e-izdaja. Publikacija je v digitalni obliki prosto dostopna na
<https://ebooks.uni-lj.si/ZalozbaUL>

DOI: 10.4312/9789612977467

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili
v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 261473795

ISBN 978-961-297-746-7 (PDF)

Kakovost v vzgoji in izobraževanju za prihodnost vseh generacij

Pedagoško-andragoški dnevi 2026

Urednica: Vesna Podgornik

Uvodna beseda

Čas, v katerem živimo, je čas hitrih sprememb, tehnološkega napredka in kompleksnih družbenih vprašanj. Zato postaja kakovost v vzgoji in izobraževanju zaveza k ustvarjanju učnih okolij, ki spodbujajo radovednost, kritično razmišljanje, ustvarjalnost in sodelovanje. Kakovost v vzgoji in izobraževanju pomeni odgovornost, da skupaj gradimo pogoje, v katerih lahko vsak posameznik razvije svoj potencial in prispeva k trajnostnemu razvoju naše družbe.

Na PAD 2026 se bodo v dopoldanskem času zvrstila **tri plenarna predavanja**. V prvem predavanju nas bodo dr. Nives Ličen, Urška Gruden, dr. Monika Govekar Okoliš in dr. Mojca Leskovec seznanile s konceptom Modre fakultete, inovativne sodelovalne in vključujoče prakse v terciarnem izobraževanju, ki razvija dostopno izobraževanje za osebe, starejše od 55 let, in prispeva k razvoju humanistično utemeljenega izobraževanja starejših odraslih. Model kakovosti Modre fakultete upošteva sistem kakovosti UL, a ga nadgradi z upoštevanjem značilnosti starejših študentov. Temelji na postantropocentrični paradigmi trajnostnega razvoja in načelih procesnosti, sodelovanja, so-ustvarjanja, dostopnosti, empatije in znanja.

V naslednjem predavanju se bomo osredotočili na procese ugotavljanja in zagotavljanja kakovosti z institucionalno samoevalvacijo v vzgoji in izobraževanju v Sloveniji. Dr. Vesna Podgornik nam bo predstavila nekatere podatke in končne ugotovitve analize stanja izvajanja institucionalne samoevalvacije v slovenskih vrtcih in šolah, ki je bila izvedena v študijskem letu 2023/24 v sklopu projekta Analitsko središče, ki ga koordinira Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje. Na osnovi ugotovitev analize stanja bomo razmišljali o obstoječih in potrebnih kompetencah ravnateljev in strokovnih delavcev za izvajanje institucionalne samoevalvacije in pripravo kakovostnega samoevalvacijskega poročila, o njihovi motiviranosti za samoevalvacijo ter o tem, katere predloge sistemskih in normativnih sprememb bi bilo potrebno oblikovati za nadgradnjo kakovosti in učinkovitosti procesov institucionalne samoevalvacije.

V zadnjem predavanju se bomo soočili z nekaterimi kritičnimi premisleki o prenovi učnih načrtov v osnovni šoli in gimnaziji. Dr. Damijan Štefanc bo opisal potek prenove učnih načrtov ter vpetost le-te v širše reformne procese, ki smo jim v našem prostoru priča v zadnjih letih. Posvetili se bomo zlasti vprašanju, ali je proces prenove sledil intencam *Izhodišč prenove učnih načrtov*, ki so bila na Strokovnem svetu Republike Slovenije za splošno izobraževanje sprejeta februarja 2022, ko so bili določeni temeljni izhodiščni koncepti (splošna izobrazba, znanje, aktivnost učencev) in načela, na katerih naj bi temeljila prenova učnih načrtov.

V popoldanskem delu PAD bodo istočasno potekale **tri delavnice**. Na prvi delavnici, ki jo bo moderirala dr. Nina Breznikar Skočir, se bomo posvetili vlogi nacionalnega preverjanja znanja pri zagotavljanju kakovosti v osnovnih šolah. Na drugi delavnici bomo z Nino Kristl razpravljali o tem, kaj dela visokošolskega učitelja odličnega. Na tretji delavnici pa nas bo Barbara Japelj Pavešić s Pedagoškega inštituta seznanila o rezultatih mednarodne raziskave TALIS 2024 o učiteljih, poučevanju in učenju.

PAD 2026 bomo zaključili z razpravo v okviru **okrogle mize** z naslovom **»Ali bomo učitelje pridobili z mikrodokazili?«**. V razpravi bodo sodelovali minister za vzgojo in izobraževanje dr. Vinko Logaj, državni sekretar Urban Kodrič (MVZI), dr. Janez Vogrinc (prorektor za kakovost in trajnostnost UL), dr. Mojca Schlamberger Brezar (dekanja FF UL), dr. Karmen Pižorn (dekanja PEF UL) in dr. Milena Ivanuš Grmek (dekanja PEF UM). Razpravo bo moderirala dr. Danijela Makovec Radovan (FF UL).

Namen posveta je odpreti prostor za dialog, izmenjavo dobrih praks in za razmislek o tem, kako lahko kot stroka, kot odločevalci in kot skupnost prispevamo k bolj vključujočemu, pravičnemu in kakovostnemu vzgojno-izobraževalnemu sistemu. Sistem, ki ne skrbi le za današnje potrebe, temveč ustvarja temelje za prihodnost, ki bo varna, spodbudna in dostopna vsem generacijam.

22. januar 2026 na FF UL	
8.00–9.00	Prijava (pritličje FF)
9.00–9.15	Pozdravni nagovor (pred. 18) dr. Mojca Schlamberger Brezar, dekanja Filozofske fakultete UL in dr. Monika Govekar Okoliš, predstojnica Oddelka za pedagogiko in andragogiko
9.15–10.00	<i>Predavanje (pred. 18)</i> Razvoj izobraževanja starejših na univerzah: izzivi za kakovost dr. Nives Ličen, Urška Gruden, dr. Monika Govekar Okoliš in dr. Mojca Leskovec (FF Univerza v Ljubljani)
10.00–10.45	<i>Predavanje (pred. 18)</i> Analiza stanja izvajanja institucionalne samoevalvacije v slovenskih vrtcih in šolah: med prakso in pričakovanji dr. Vesna Podgornik (FF in PEF Univerza v Ljubljani)
10.45–11.15	Odmor za kavo
11.15–12.00	<i>Predavanje (pred. 18)</i> Poti, ki smo jih prehodili in tiste, ki jih še moramo: kritični premislek ob prenovi učnih načrtov dr. Damijan Štefanc (FF Univerza v Ljubljani)
12.00–13.15	Odmor za kosilo (zunaj FF)
13.15–14.45	<i>Delavnice:</i> 1. Vloga NPZ pri zagotavljanju kakovosti v osnovnih šolah: primerjalna perspektiva Moderira: dr. Nina Breznikar Skočir (FF Univerza v Ljubljani) (didaktična) 2. Kaj dela visokošolskega učitelja odličnega? Od značilnosti do učnih izidov Moderira: Nina Kristl (FF Univerza v Ljubljani) (pred. 15) 3. Mednarodna raziskava o poučevanju in učenju (TALIS) 2024 – predstavitev podatkov Moderira: Barbara Japelj Pavešić (Pedagoški inštitut Ljubljana) (pred. 2)
14.45–15.00	Odmor za kavo

Ali bomo učitelje pridobili z mikrodokazili?

Udeleženci okrogle mize:

dr. Vinko Logaj (Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje)
Urban Kodrič (Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in inovacije)
dr. Janez Vogrinc (prorektor za kakovost in trajnostnost UL)
dr. Mojca Schlamberger Brezar (dekanja FF UL)
dr. Karmen Pižorn (dekanja PEF UL)
dr. Milena Ivanuš Grmek (dekanja PEF UM)

Moderira: dr. Danijela Makovec Radovan (FF UL)

POVZETKI PREDAVANJ PAD 2026

dr. Nives Ličen

(Filozofska fakulteta UL, nives.licen@ff.uni-lj.si)

Urška Gruden

(Filozofska fakulteta UL, urska.gruden@ff.uni-lj.si)

dr. Monika Govekar Okoliš

(Filozofska fakulteta UL, monika.govekarokolis@ff.uni-lj.si)

dr. Mojca Leskovec

(Filozofska fakulteta UL, mojca.leskovec@ff.uni-lj.si)

Razvoj izobraževanja starejših na univerzah in izzivi za kakovost

Izobraževanje starejših odraslih (55+) na univerzah se je pričelo v ZDA. V študijskem letu 1962/63 so na The New School v New Yorku ustanovili Institute for Retired Professionals (IRP), ki je bil namenjen upokojenim izobražencem in je deloval v okviru oddelka za izobraževanje odraslih (Adult Division). V Evropi segajo začetki izobraževanja starejših na univerzah v leto 1972, ko so v Franciji na Université de Toulouse pričeli razvijati evropski model univerz za tretje življenjsko obdobje. Širši razmah izobraževanja starejših na univerzah se je zgodil po letu 2012, ko je bilo na Dublin City University v sodelovanju z Arizona State University ustanovljeno gibanje Age-Friendly University (AFU). Na Univerzi v Ljubljani (UL) se je izobraževanje starejših pričelo na Filozofski fakulteti s participativno akcijsko raziskavo v študijskem letu 2020/21 z upoštevanjem načel AFU, Strategije UL 2012–2020 in 2022–2027, tretjega poslanstva univerze ter značilnosti vseživljenjskega izobraževanja in učenja. Nastala je Modra fakulteta kot inovativna sodelovalna praksa v terciarnem izobraževanju, ki je v študijskem letu 2024/25 vključevala dejavnosti na 12 članicah UL. Nova praksa je vključujoča, razvija dostopno izobraževanje za osebe, starejše od 55 let, in prispeva k razvoju humanistično utemeljenega izobraževanja starejših odraslih. Glede na to razvija tudi svoj model

kakovosti, ki upošteva sistem kakovosti na UL, a ga nadgradi z upoštevanjem značilnosti starejših študentov. Model sloni na postantropocentričnih paradigmah trajnostnega razvoja in etiki skrbi, kot jo razvijata M. Puig de la Bellacasa in L. Mortari, ter modrosti, predvsem po raziskavah M. Ardelt, U. Staudinger in R. Sternberga. Modra fakulteta ne gradi kakovosti po načelih (tržne) produktivnosti, temveč upošteva naslednje značilnosti: procesnost in sodelovanje (so-ustvarjanje), dostopnost in empatija, odnosnost (dialoškost) in skrb, znanje in aktivna modrost.

Literatura in viri

- Gruden, U., Govekar Okoliš, M. in Ličen, N. (2025). Izobraževanje starejših na Univerzi v Ljubljani. Šolska kronika, 34, št. 2–3, str. 449–474.
- Lah, M. (ur.). (2024). *Angažirana univerza v dolgoživi družbi: zbornik povzetkov s konference*. Založba Univerze v Ljubljani. <https://doi.org/10.4312/9789612974473>
- Ličen, N., Mezgec, M. in Lahe, D. (ur.). (2023). *Homo senescens II: Izbrane teme*. Založba Univerze na Primorskem. <https://doi.org/10.26493/978-961-293-314-2>
- Ličen, N., Furlan, M., Mezgec, M., Lahe, D. in Štrancar, A. (ur.). (2025). *Vedno radovedni: izzivi in priložnosti za učenje starejših odraslih na univerzah*. Založba Univerze v Ljubljani. <https://doi.org/10.4312/9789612977047>
- Ličen, N. in Tušek, N. (ur.). (2025). *Mreže znanja za dolgoživo družbo: odprta univerza: zbornik povzetkov prispevkov s konference*. Založba Univerze v Ljubljani. <https://doi.org/10.4312/9789612977207>
- Modra fakulteta. (b. l.). Dostopno na: <https://www.uni-lj.si/studij/alumni/modra-fakulteta> (pridobljeno 11. 12. 2025).
- Puig de la Bellacasa, M. (2017). *Matters of Care: Speculative Ethics in More than Human Worlds*. University of Minnesota Press.
- UNESCO (b. l.). *The benefits of lifelong learning for older adults: Thematic studies (2023 to 2025)*. Dostopno na: <https://www.uil.unesco.org/en/thematic-studies-benefits-lifelong-learning-older-adults> (pridobljeno 11. 12. 2025).

Analiza stanja izvajanja institucionalne samoevalvacije v slovenskih vrtcih in šolah: med prakso in pričakovanji

Institucionalna samoevalvacija je notranja evalvacija, pri kateri šole same opredelijo, katera področja so zanje pomembna in kako jih bodo spremljale in evalvirale (MacBeath 2011). Institucionalno samoevalvacijo opredeljujemo kot celovit proces načrtovanega in sistematičnega zbiranja podatkov na različnih področjih delovanja šole oziroma drugega vzgojno-izobraževalnega zavoda (v nadaljevanju VIZ) ter analiziranja in interpretiranja tako pridobljenih informacij, z namenom omogočiti vpogled v trenutno stanje VIZ oziroma pridobiti povratne informacije o kakovosti in učinkovitosti njegovega delovanja (Podgornik in Mažgon 2015; Podgornik in Vogrinc 2017; Podgornik 2020). Na osnovi sprotnih in končnih ugotovitev institucionalne samoevalvacije se oblikujejo načrti za nadaljnje delo, ki vključujejo tudi vnašanje sprememb in izboljšav neposredno v prakso. Proces ugotavljanja in zagotavljanja kakovosti (v nadaljevanju UZK) z institucionalno samoevalvacijo v Sloveniji temelji na avtonomiji VIZ in zaposlenih strokovnih delavk in delavcev ter njihovi odgovornosti za kakovost lastnega dela in dela VIZ kot celote (Podgornik 2014). Kljub temu pa institucionalne samoevalvacije ne gre razumeti zgolj kot refleksije posameznega učitelja o svojem delu, temveč mora biti slednja izvedena v skladu z načeli, postopki in kriteriji empiričnega raziskovanja (Podgornik, 2020). Cilj institucionalne samoevalvacije je namreč priti do čim bolj objektivnih spoznanj, ki jih za globlje razumevanje lahko interpretiramo v povezavi s podatki, pridobljenimi na nacionalni ravni (npr. z dosežki učencev na NPZ in dijakov na maturi, s podatki mednarodnih raziskav PISA, TIMSS, PIRLS ipd.). Empirični podatki raziskave Institucionalna samoevalvacija v vzgoji in izobraževanju v Sloveniji – *analiza stanja*, ki je bila izvedena leta 2024 v sklopu projekta Analitsko

središče, ki deluje na Ministrstvu za vzgojo in izobraževanje, kažejo, da to področje še ni sistematično vzpostavljeno in da med VIZ obstajajo velike razlike. Okvir za UZK s samoevalvacijo je na številnih VIZ še v začetnih fazah razvoja. Institucionalna samoevalvacija pogosto ni integralni del letnega načrtovanja in programa razvoja, temveč deluje kot ločen proces. Za vzpostavitev okvira ugotavljanja in zagotavljanja kakovosti z institucionalno samoevalvacijo je ključno, da so strokovni delavci na VIZ ustrezno usposobljeni in motivirani za izvajanje institucionalne samoevalvacije. Glede na lastne ocene, je znanje anketiranih ravnateljev in strokovnih delavcev vrtcev in šol s področja izvajanja samoevalvacije srednje dobro. Najslabše ocenjujejo svojo usposobljenost za metodološko načrtovanje institucionalne samoevalvacije, vključno s pripravo instrumentov za zbiranje podatkov ter analizo in interpretacijo zbranih podatkov. Motiviranost strokovnih delavcev za izvajanje institucionalne samoevalvacije, pa glede na njihove lastne ocene in ocene ravnateljev, ni niti dobra niti slaba. Analiza samoevalvacijskih poročil, ki jih šole in vrtci pripravijo in objavijo na svojih spletnih straneh, je pokazala, da številna poročila ne vključujejo vseh ključnih elementov kakovostnega samoevalvacijskega procesa. Pogosto manjkajo analiza začetnega stanja, interpretacija podatkov in akcijski načrt za izboljšave. Le manjši delež poročil, zlasti tistih VIZ, ki sodelujejo v projektih za kakovost, kaže na metodološko in vsebinsko celovitost. Na osnovi teh in drugih ugotovitev analize stanja s področja izvajanja institucionalne samoevalvacije v vrtcih in šolah v Sloveniji so bila pripravljena tudi nekatera priporočila za razvoj področja UZK ter sistema podpore procesom samoevalvacije.

Literatura in viri

- MacBeath, J. (2011). Vodenje učenja v samoevalvacijski šoli. V: Ž. Kos Kecojevič in S. Gaber (ur.). *Kakovost v šolstvu v Sloveniji*. Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta, str. 347–366.
- Podgornik, V. (2014). Ugotavljanje in zagotavljanje kakovosti v slovenskih šolah s pomočjo samoevalvacijskih raziskav. *Sodobna pedagogika*, 65, št. 2, str. 42–61.
- Podgornik, V. in Mažgon, J. (2015). Self-evaluation as a factor of quality assurance in education. *Review of European studies*, 7, št. 7, str. 407–415.

- Podgornik, V. in Vogrinc, J. (2017). The role of headteachers, teachers, and school counselors in the system of quality assessment and assurance of school work. *SAGE open*, 7, št. 2, str. 1–13.
- Podgornik, V. (2020). Knowledge of self-evaluation – an important topic in teacher education. V: B. Saquipi in S. Berčnik (ur.). *Selected topics in education*. Tirana: Albas, str. 127–139.

Poti, ki smo jih prehodili, in tiste, ki jih še moramo *Kritični premislek ob prenovi učnih načrtov*

V Sloveniji vse od leta 2021 potekajo procesi, ki jih lahko pogojno označimo z izrazom kurikularna prenova: pogojno zato, ker je sicer prišlo do nekaterih sprememb tudi na ravni programa osnovne šole (napovedana uvedba novega obveznega predmeta *informatika in digitalne tehnologije*, spremembe na področju razširjenega programa, spremembe na področju izbirnosti, ipd.), a te niso bile niti povezane niti tako temeljite kot je bila prenova samih nacionalnih kurikularnih *dokumentov*, tj. učnih načrtov za osnovno šolo in gimnazijo ter katalogov znanja za poklicno in strokovno izobraževanje.

Na predavanju želim opisati sam potek prenove učnih načrtov ter vpetost le-te v širše reformne procese, ki smo jim v našem prostoru priča v zadnjih letih. Z *Izhodišči prenove učnih načrtov*, ki so bila na Strokovnem svetu Republike Slovenije za splošno izobraževanje sprejeta februarja 2022, smo določili temeljne izhodiščne koncepte, na katerih naj bi temeljila prenova učnih načrtov (splošna izobrazba, znanje, aktivnost učenecv), ter načela, po katerih naj bi prenova teh dokumentov potekala, ob tem pa so *Izhodišča* določila tudi enotno *strukturo* učnih načrtov in njihove oblikovne sestavine.

Ugotavljam, da proces prenove ni povsem sledil intencam Izhodišč, zlasti zaradi časovnih in drugih omejitev, ki so izhajale iz Načrta za okrevanje in odpornost, pa tudi zaradi šolskopolitičnih odločitev, povezanih s širšimi reformnimi procesi. Smo na točki, ko je Strokovni svet za splošno izobraževanje določil večino prenovljenih učnih načrtov, ki so sedaj po vertikali osnovne šole in gimnazije konceptualno in strukturno poenoteni in vsebujejo opredelitev predmeta, učne cilje (urejene po temah in sklopih) ter standarde znanja. Njihovo uvajanje (in spremljanje uvajanja) se bo začelo s prihodnjim šolskim letom, tj. septembra 2026. Predlagam,

da se v procesu uvajanja učnih načrtov v prakso zagotovi ustrezno usposabljanje učiteljev, primerjalno analizo med prejšnjimi in prenovljenimi učnimi načrti, dostop do pregledne tiskane verzije učnih načrtov in ločeno do didaktičnih priporočil, zlasti pa, da se v procesu uvajanja sistematično pridobi mnenja učiteljev in drugih relevantnih strokovnjakov o ustreznosti prenovljenih dokumentov ter se jih tudi smiselno upošteva pri končni redakciji.

Literatura in viri

Izhodišča za prenovo učnih načrtov v osnovni šoli in gimnaziji. (2022). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Povzetek poročil skupin za analizo učnih načrtov v osnovni šoli in gimnaziji. (2021). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. Dostopno na: www.zrss.si/pdf/povzetek_porocil_skupin_za_analizo_UN.pdf (pridobljeno 14. 4. 2025).

Skupni cilji in njihovo umeščanje v učne načrte in kataloge znanj. (2023). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Štefanc, D. (2022). Prihodnost kurikula: nekaj razmislekov ob načrtovani prenovi učnih načrtov. V: T. Krapše idr. (ur.). *Pogled na šolo 21. stoletja v duhu kompetenc in pismenosti*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, str. 12–26.

Vloga NPZ pri zagotavljanju kakovosti v osnovnih šolah: primerjalna perspektiva

Primerjalna raziskava, v okviru katere sem primerjala modele preverjanja in ocenjevanja znanja na ravni primarnega in nižjega sekundarnega izobraževanja v Sloveniji, na Finskem in v Angliji (Breznikar Skočir 2024), je temeljila na analizi primarnih in sekundarnih virov, ki sem jo dopolnila s polstrukturiranimi intervjuji učiteljic v vseh treh sistemih. V Angliji se v okviru nacionalnega ocenjevanja znanja (ang. national curriculum assessment) pozornost posveča predvsem kakovosti posameznih šol pred kakovostjo sistema kot celote, kar je tudi sicer značilno za izrazito decentralizirane sisteme (Archer 1979). S pomočjo dosežkov učencev na nacionalnem ocenjevanju znanja država nadzira kakovost posameznih šol in učiteljev (Ermenc 2015). Na Finskem se v okviru vzorčnega nacionalnega preverjanja znanja (ang. samle-based assessment of learning outcomes) osredotočajo predvsem na izboljšanje kakovosti sistema kot celote. Pridobljene informacije so v prvi vrsti namenjene razvoju nacionalne izobraževalne politike in strategije (Vainikainen idr. 2017). V Sloveniji pa nacionalno preverjanje znanja (v nadaljevanju NPZ) predstavlja pomemben element systemske evalvacije, institucionalne samoevalvacije, hkrati pa predstavlja še individualno povratno informacijo o učni uspešnosti učenk in učencev (Breznikar Skočir in Štefanc 2024). V Sloveniji naj bi tako NPZ pripomoglo k izboljšanju kakovosti izobraževalnega sistema kot celote, kot tudi h kakovosti posameznih šol in dela učiteljev. Od razumevanja vloge eksterne dejavnosti spremljanja in ugotavljanja doseganja ciljev in standardov znanja (v nadaljevanju SUDCSZ) pa je v veliki meri odvisno tudi to, kakšen vpliv imajo le-te na delo šole in učitelja. Glede na to, da imajo dosežki učencev na nacionalnem ocenjevanju znanja v Angliji za šole in učitelje odločujoče posledice, imajo eksterne dejavnosti tam primerjalno gledano tudi največji vpliv na delo šole in učitelja, v Sloveniji in predvsem

na Finskem pa je ta vpliv bistveno manj ekstenziven. Skozi raziskavo sem ugotovila, da imajo eksterne dejavnosti SUDCSZ na ravni primarnega in nižjega sekundarnega izobraževanja samo v Sloveniji tudi selekcijsko vlogo, ki se je z zadnjo sistemsko spremembo celo okrepila (Pravilnik o nacionalnem preverjanju znanja 2024, ZOsn 2024). Eksterne dejavnosti SUDCSZ za učence na Finskem kot tudi v Angliji nimajo odločujočih posledic na nadaljevanje izobraževalne poti. Krepitev selekcijske vloge v našem prostoru je deloma povezana z razumevanje NPZ kot pomembnega elementa zagotavljanja pravičnosti sistema. Ne glede na to, pa krepitev selekcijske vloge eksternih dejavnosti SUDCSZ predstavlja odmik od didaktične tradicije, prav tako pa je primerjalno gledano v nasprotju s trendi na področju izobraževanja, ki se osredotočajo predvsem na evalvacijsko vlogo eksternih dejavnosti. Ker osrednji fokus naših premislekov predstavljajo eksterne dejavnosti SUDCSZ v Sloveniji, se bomo v zadnjem delu osredotočili predvsem na NPZ. Razmislili bomo, kaj trenutno veljavna sistemska rešitev predstavlja za različne deležnike, kakšne pritiske, tveganja in omejitve predstavlja, ter kako bi bilo smiselno razmišljati v prihodnje. Med drugim bomo odprli vprašanje o smiselnosti nadaljne krepitve selekcijske vloge NPZ in morebitnih učinkov, ki bi jih to lahko prineslo. Razmišljali bomo tudi o tem, na kakšen način lahko šole in učitelji izkoristijo potencial informacij pridobljenih v okviru NPZ. Pri tem se bomo osredotočili zlasti na vprašanje, kako lahko izkoristimo pridobljene informacije v 3. in 6. razredu, zlasti v luči zagotavljanja večje pravičnosti in kakovosti sistema.

Literatura in viri

- Archer, M. S. (1979). *Social Origins of Educational Systems*. London: Beverly Hills.
- Breznikar Skočir, N. (2024). *Razmerje med notranjim in zunanjim preverjanjem in ocenjevanjem znanja v obveznem splošnem izobraževanju*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
- Breznikar Skočir, N. in Štefanc, D. (2024). Nekaj premislekov o prenovi osnovne šole in z njimi povezana stališča osnovnošolskih učiteljev. *Sodobna pedagogika*, 75, št. 1, str. 23-48.

- Creese, B. in Isaacs, T. (2016). International Instructional Systems: How England measures up. *The Curriculum Journal*, 27, št. 1, str. 151–165.
- Ermenc, K. (2015). Na rezultatih učenja zasnovana politika (vseživljenjskega) izobraževanja. *Sodobna pedagogika*, 66, št. 1, str. 10–29.
- Glassow, L. N. (2023). Inequitable Teacher Turnover and Performance-based Appraisal: A Global Trend? *Journal of Education Policy*.
- Vainikainen, M. P., Thuneberg, H., Marjanen J., Hautamäki, J. in Kupiainen S. (2017). How Do Finns Know? Educational Monitoring without Inspection and Standard Setting. V: S. Blömeke in J. E. Gustafsson (ur.). *Standard Setting in Education. The Nordic Countries in an International Perspective*. Springer International Publishing, str. 243–259.

Kaj dela visokošolskega učitelja odličnega? Od značilnosti do učnih izidov

Pri razmisleku o odličnosti visokošolskega učitelja izhajamo iz pojmovanja učiteljeve vloge kot večrazsežnostnega konstrukta, ki vključuje strokovno, pedagoško in didaktično odličnost, pri čemer so vse tri vloge med seboj prepletene. Izvajalci študijskega procesa so redno podvrženi evalvaciji svojega dela, pri čemer imajo pomembno vlogo t.i. študentske ankete (ocene študentov), saj študenti neposredno ocenjujejo delo visokošolskih učiteljev ob zaključku izvajanja predmeta, hkrati pa so visokošolski učitelji vključeni tudi v sistem presoje znanstvene odličnosti, ki natančno opredeljuje (kvantitativne) kazalnike znanstvene odličnosti. V tem kontekstu se odpira vprašanje, kaj pravzaprav merimo z »anketami študentov« – ali z njimi res presojamo kakovost dela visokošolskega učitelja oziroma njegovo odličnost, ali pa so ocene predvsem odraz osebnostnih lastnosti učitelja, interesa za vsebino študijskega predmeta, zahtevnosti študijskih vsebin ter drugih dejavnikov, ki neposredno niso predmet evalvacije? Na delavnici bomo uvodoma predstavili rezultate raziskave, izvedene na Univerzi v Ljubljani, v kateri so se izvajalci študijskega procesa in študenti opredeljevali do pomembnosti posameznih značilnosti visokošolskih učiteljev ter s tem izražali stališča o tem, katere značilnosti visokošolskih učiteljev se jim zdijo ključne pri presoji odličnosti visokošolskega učitelja. V nadaljevanju bomo predstavili tudi druge pristope k evalvaciji dela visokošolskih učiteljev z vidika študenta, pri čemer bo poseben poudarek namenjen merjenju učnih izidov kot potencialno objektivnejšemu in vsebinsko bolj utemeljenemu kazalniku kakovosti dela visokošolskega učitelja. Osrednji del delavnice bo namenjen razpravi o ključnih prednostih in slabostih trenutnih oblik ocenjevanja izvalajcev, o njihovem pomenu in omejitvah. Posebna pozornost bo namenjena vprašanju, ali je merjenje učnih izidov ustrežnejši način presojanja kakovosti dela visokošolskega učitelja, ki presega ključne

pomanjkljivosti obstoječega prevladujočega načina, ter kako bi bilo ob morebitnem soglasju sploh mogoče univerzalno meriti učne izide v visokošolskem prostoru. Delavnica bo izvedena interaktivno in bo udeležencem ponudila prostor za izmenjavo mnenj, izkušenj in pogledov na vlogo študentov pri evalvaciji kakovosti v visokošolskem prostoru.

Literatura in viri

- Beijaard, D., Meijer, P. C., in Verloop, N. (2004). Reconsidering research on teachers' professional identity. *Teaching and Teacher Education*, 20, št. 2, str. 107–128.
- Caspersen, J. in Smeby, J. (2018). The relationship among learning outcome measures used in higher education. *Quality in Higher Education*, 24, št. 57, str. 1–19.
- Caspersen, J., Smeby, J., in Aamodt, P. (2017). Measuring learning outcomes. *European Journal of Education*, 52, str. 20–30.
- Liu, O., Bridgeman, B., in Adler, R. (2012). Measuring Learning Outcomes in Higher Education. *Educational Researcher*, 41, str. 352–362.
- Makovec, D. (2018). Dimenzije učiteljevega profesionalnega razvoja. *Sodobna pedagogika*, 69, št. 3, str. 28–47.

Mednarodna raziskava o poučevanju in učenju (TALIS) 2024 – predstavitev podatkov

TALIS 2024 je največja mednarodna raziskava o učiteljih in njihovih delovnih razmerah in je projekt Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD). V letu 2024 je zbrala podatke in mnenja reprezentativnih vzorcev učiteljev in ravnateljev treh ravni izobraževanja v več kot 50 državah in izobraževalnih sistemih po svetu. Osrednja populacija so bili učitelji ravni ISCED 2, pri nas tretjega vzgojno-izobraževalnega obdobja osnovne šole. Države so lahko dodatno izbrale še sodelovanje populacije učiteljev in ravnateljev ravni ISCED 1, ki pri nas obsega prvo in drugo vzgojno-izobraževalno obdobje osnovne šole skupaj, ter populacije učiteljev in ravnateljev ravni ISCED 3, to so pri nas srednješolski učitelji in ravnatelji. Slovenija je v letu 2024 sodelovala z vsemi tremi populacijami. V Sloveniji so rezultati raziskave pokazali nekatere nepričakovane podatke o učiteljih, njihovem izobraževanju in stališčih. Slovenija se sooča s pomanjkanjem novih učiteljev in skoraj polovica srednješolskih učiteljev je starejša od 50 let, kar za Slovenijo v prihodnosti predstavlja sistemski izziv. V tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju osnovne šole je že 3 % učiteljev z drugo kariero (tistih, ki imajo vsaj deset let delovnih izkušenj na neizobraževalnih delovnih mestih in za katere poučevanje ni bila njihova prva poklicna izbira), v srednjih šolah pa je takšnih učiteljev 10 %. Dobra četrtina učiteljev bo verjetno v naslednjih petih letih zamenjala službo za nepedagoški poklic v izobraževanju, slaba polovica osnovnošolskih in tretjina srednješolskih učiteljev pa za poklic izven izobraževanja. Katere sistemske rešitve ovirajo vstop diplomantom v učiteljski poklic in jih preganjajo v druge poklice? Kaj bi bilo treba spremeniti, da bi se diplomanti zaposlili v učiteljskem poklicu in kaj, da bi se več kandidatov odločilo za pedagoški študij? Področja, za katera učitelji najpogosteje poročajo o visoki ravni potreb po nadaljnjem izobraževanju in usposabljanju, vključujejo: vodenje razredov in vedenje učencev, metode za

podporo socialnemu in čustvenemu učenju učencev ter prakse ocenjevanja učencev. Mnenja so usklajena s kritiko izobraževanja: manj kot polovica učiteljev poroča, da so v času izobraževanja pridobili spretnosti za vodenje razreda, se strinja, da je študij dobro uravnotežil teorijo in prakso in manj kot dve tretjini osnovnošolskih učiteljev, vendar 70 % srednješolskih učiteljev potrjuje visoko kakovost študija. V Sloveniji je delež učiteljev, ki se čutijo pripravljene za poučevanje v multikulturnih razredih, nizek (pod 15 %), manj kot tretjina učiteljev se čuti usposobljena za nudenje podpore socialnemu in čustvenemu razvoju učencev. Kako naj si razložimo takšne ocene? Višji socialni status učiteljskega poklica lahko pomaga pritegniti visoko usposobljene kandidate v poklic in obdržati izkušene učitelje. V Sloveniji 54 % učiteljev tretjega obdobja in 75 % srednješolskih učiteljev meni, da na njihovi šoli starši in skrbniki cenijo učitelje, le 5 do 8 % učiteljev po ravneh izobraževanja pa meni, da učitelje cenijo oblikovalci politik, in med 13 in 16 %, da jih cenijo javni mediji.

Literatura in viri

- Japelj Pavešić, B., Novak J., Zavašnik M., Ažman T. in Jurič Rajh, A. (ur.). (2025). *Poročilo raziskave TALIS: Poučevanje in učenje v Sloveniji in po svetu*. Ljubljana: Pedagoški inštitut. <https://www.doi.org/10.32320/978-961-270-404-9>
- Fülöp, G. in Ilizaliturri, R. (2025). *Results from TALIS 2024: Slovenia*. OECD. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2025/10/results-from-talis-2024-country-notes_eafd703e/slovenia_853080d4/026ae2e9-en.pdf

Beležke

[illegible]

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

[illegible]

